

Valeriu Braniște, *Diariul meu de septiman (Jurnal de licean, 1885-1886)*, ediție îngrijită de Ruxandra Moașa Nazare și Gheorghe Iancu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, 435 p.:

Personalitatea marelui jurnalist român Valeriu Braniște (1869-1928) ne apare astăzi într-o nouă lumină cu ocazia publicării, la editura clujeană Argonaut, a jurnalului pe care l-a ținut între 25 iunie 1885 și 17 aprilie 1886, pe când era elev la Liceul maghiar de stat din Sibiu, în cea de-a șaptea clasă, care astăzi ar fi echivalentul clasei a XI-a. Această apariție se datorează doamnei Ruxandra Moașa Nazare, cercetător științific la Biblioteca Județeană „George Barițiu” din Brașov și distinsului istoric Gheorghe Iancu, cercetător științific în cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, autorul unei monografii despre Valeriu Braniște dar și editorul, alături de fiica autorului, Valeria Căliman, a cinci volume de corespondență ale jurnalistului, care acoperă perioada dintre anii 1879 și 1918 (la editarea celui din urmă volum a participat și istoricul clujean Stelian Mândruț, cercetător la același institut). Manuscrisul acestui jurnal a fost donat Bibliotecii Astra Brașov în anul 1933 de către soția autorului, Maria Braniște, iar astăzi se păstrează în cadrul secției Colecții Speciale a Bibliotecii Județene.

Volumul de față îl prezintă pe Valeriu Braniște în timpul adolescenței, o perioadă importantă în formarea oricărui om, atât sub raport psihologic, cât și intelectual. În memoriile sale, redactate în anul 1918, în timpul detenției la închisoarea din Seghedin, jurnalistul a descris perioada studiilor sale liceale ca fiind una dificilă, mai ales în primii ani, datorită predării exclusiv în limba maghiară, a programei școlare și a lipsei de tact pedagogic de care dădeau dovadă unii profesori. Ca reacție la constrângerile școlii, Braniște afirmă că a început să citească mult, în special în limba română și în limba germană, iar lectura l-a ajutat să înfrunte toate obligațiile și provocările care i-au ieșit în cale (Valeriu Braniște, *Amintiri din închisoare (Însemnări contemporane și autobiografice)*, ediție îngrijită de Alexandru Porțeanu, București, Editura Minerva, 1972, p. 91). Jurnalul său din anul școlar 1885-1886 aduce atât detalii noi cu privire la perioada studiilor sale liceale, cât și prețioase informații despre învățământul acelei epoci și despre viața cotidiană a micii burghezii românești, din care familia Braniște făcea parte. În perioada surprinsă de tânărul Valeriu, familia sa era stabilită în localitatea Miercurea (astăzi orașul Miercurea Sibiului) de lângă Sibiu, unde tatăl său, Moise Braniște, a îndeplinit funcția de prim-pretor din anul 1883 până la moartea sa prematură din anul 1891. Valeriu era cel mai mare din cei șase copii ai familiei iar cel mai mic dintre ei, o fetiță, a venit pe lume în noiembrie 1885, eveniment care a fost de asemenea consemnat în jurnal.

Scenele de viață cotidiană sunt descrise amănunțit în paginile jurnalului,

"Valeriu Braniște, *Diariul meu de septiman (Jurnal de licean, 1885-1886)*, ediție îngrijită de Ruxandra Moașa Nazare și Gheorghe Iancu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, 435 p.", *Astra Salvensis*, III, 5, 2015, p. 198-200

ceea ce oferă cititorului contemporan o frumoasă panoramă asupra unei epoci de mult apuse. În zilele de vară petrecute la Miercurea, trezirea avea loc foarte devreme, între orele 5 și 7 dimineața, urmate de o baie într-un bazin comunal, iar apoi, în restul zilei, de lecturi, plimbări și întâlniri cu diferiți prieteni la cafenea sau la „cugle” (biliard). Prietenii săi și ai familiei sale făceau parte din mica burghezie maghiară și săsească din localitate, iar relațiile cu aceștia erau foarte cordiale, o dovadă în plus că rareori conflictele politice dintre naționalitățile Transilvaniei au ajuns să altereze relațiile umane în viața de zi cu zi. Din acest jurnal putem înțelege mai bine ce însemnau pentru acești oameni balurile, serile dansante la „școala de joc” din Sibiu și chiar mersul la biserică în fiecare duminică. Odată cu luna septembrie a anului 1885, jurnalul prezintă în detaliu fiecare zi de școală, cu materiile studiate, comportamentul profesorilor și al elevilor și cu o mică socoteală a banilor cheltuiți la finalul fiecărei zile.

La 16 ani, tânărul Valeriu Braniște era un cititor avid și inteligent, care formula observații pertinente în legătură cu cele citite. Avea posibilitatea de a citi cele mai importante ziare românești ale epocii, precum *Telegraful Român*, *Gazeta de Transilvania*, *Observatorul* dar mai citea și presă germană sau franceză. Contactul cu literatura română a fost stabilit prin revista *Convorbiri literare*, pe care tatăl său o primea prin abonament. În luna iunie a anului 1885 a citit chiar celebra lucrare a lui Ernest Renan, *Viața lui Iisus*, în traducere germană, din care a extras o serie de idei în jurnal. Tot între lecturile acelei veri mai găsim și articole polemice în legătură cu latinitatea românilor și psihologia lor națională, din care viitorul militant pentru drepturile naționale a făcut câteva extrase.

Un mare merit al acestui jurnal este că ne arată modul în care adolescentul Braniște se raporta la naționalismul atât de specific epocii sale. Chiar dacă adolescența este vârsta la care atracția spre poziții extreme este mai accentuată, jurnalul de față ne prezintă un tânăr moderat în privința problemei naționale, care a decis că nu dorește să facă parte dintr-un „Comitet executiv al României iridente”, așa cum i-a propus un prieten, motivând că „*Dinamitarul nu mă pot face*” (p. 115). Valeriu Braniște nu era însă insensibil față de naționalismul românesc, așa cum se vede din însemnarea sa din 19 noiembrie 1885, de ziua împărătesei Elisabeta: „*Pe toate edificiile publice sunt steaguri săsești și ungurești, ba și austriece, dar tricolorul meu iubit, pentru care mi-aș sacrifica toate, viața mi-aș da-o, tricolorul meu iubit nu l-am văzut*” (p. 210). Într-o altă însemnare din luna martie, tânărul a mărturisit că e constrâns de împrejurări să simuleze un atașament pentru națiunea maghiară, deși sentimentele sale reale sunt contrare. Marea lui admirație pentru George Barițiu, pe care a mărturisit-o în jurnal, este o altă concludentă dovadă a implicării sale, cel puțin pe plan afectiv, în lupta românilor pentru emanciparea națională.

Volumul de față beneficiază, la fel ca și *Amintirile* menționate mai sus, de un glosar cu termeni folosiți în epocă de către românii ardeleni, dar care astăzi

au dispărut. Acest foarte util instrument poate fi folosit de către istorici în alte confruntări cu izvoarele de epocă. De asemenea, semnalăm și existența unui foarte bun indice care cuprinde nume de persoane, localități și periodice, ceea ce ușurează mult consultarea acestui volum pentru chestiuni specifice. O mică eroare de tipar s-a strecurat la pagina 432, care prezintă o fotografie a familiei Braniște din anul 1866, în care apar toți cei șase copii. În anul respectiv însă, nici măcar Valeriu, cel mai mare dintre fii, nu era încă născut. Judecând după prezența mezinei, Virgilia, născută în anul 1885, considerăm că cel mai probabil acea imagine datează din anul 1886. Sperăm că această mărunță eroare va putea fi remediată într-o ediție ulterioară.

Scris cu un talent literar care îl prefigurează pe viitorul jurnalist de excepție, „*diariul de septiman*” al lui Valeriu Braniște constituie o lectură foarte plăcută și foarte utilă pentru pasionații de istorie, datorită numeroaselor informații pe care le furnizează în legătură cu viața cotidiană și sensibilitățile unei familii românești și a unui adolescent român din Transilvania celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea.

Andrei Sabin FAUR